

Dasi je Napoleonove Ilirije politično središče bila Ljubljana, so Francozi vendarle bistvo svojega Ilirstva iskali v hrv.-srbskih pokrajinah; nekaj zato, ker so šele od tam zavladali naše provincije, nekaj zato, ker jih je Dubrovnik s svojo prošlostjo in reprezentativnostjo očitvidno znal zase zavzeti, nekaj menda zaradi odličnosti in važnosti vojaške granice, a v literarno-kulturnih krogih zato, ker so jim te pokrajine s svojim junaškim hajduštvom in s svojo narodno poezijo potrjevale možnost njih romantičnega ideala.

Vsekakor pa se francosko Ilirstvo ujema s politično Napoleonovo tvorbo. „Ilirija“ je Daudetu isto ozemlje kakor Nodieru: Ljubljana - Dubrovnik - Zadar. Zato pa tudi smemo Daudetov roman z Nodierjevim staviti v eno zgodovinsko vrsto. Naravno, da jima je tudi splošni značaj isti, namreč romantičen. Morda se Daudetova romantika najlepše vidi v lepi Parižanki, ki se je Kristijanu vdala ne kot osebi, ampak kot kralju ilirskemu.

Žrtvovala se je oni idealni kroni, ki jo je zrla skozi legende in vsakdanje ter romantične knjige, kakor žarek okoli glave, nad sebičnim in strastnim licem svojega ljubavnika.

Velika je časovna razlika med Nodierjem in Daudetom. In vendar pri obeh ilirska romantika! Kaj je bilo Daudetu povod, da se je lotil take snovi? Odkod mu snov sama? Na taka vprašanja deloma odgovarja Curčin, a ne tako, da bi ne preostalo vprašanj.

Mi bi še vprašali: Zakaj imata ilirski kralj in ilirska kraljica neslovanski imeni: Kristijan, Friderika?

Književna poročila

Anton Funtek, Tekma. Drama v treh dejanjih. (Knezova knjižnica, XX. zvezek.) Izdala „Matica Slovenska“. V Ljubljani 1913. 80. 77 str.

Vsebina je znana, klasično enostavna: Lesovin, ravnatelj umetniške akademije, podleže v tekmi z mladim kiparjem Danejem, svojim učencem, ki si s slavo pribori tudi Lesovinovo hčer, institutko Stano, in pritira njenega častihlepnega očeta nehote do uničujoče katastrofe.

Pisatelj poroča: „Ko se je uprizorila „Tekma“ v Ljubljani in potem v Zagrebu, so se pojavila v ocenah mnenja, ki so ji podtikala razne tendence. Zlasti so nekateri videli v drami boj med „mladimi“ in „starimi“, celo (v Zagrebu) med mlado in staro umetniško strujo na — Kranjskem! Največ so bile temu mnenju povod glediške beležke, ki jih je pred uprizoritvijo priobčevalo dnevno časopisje.“ (str. 5). V resnici smešno: v drami zmagajo „mladi“, pisatelja pa prišteva javnost med „stare“, solidne konservativce, dasi se sam menda nikamor ne sili. Radi se torej pokorimo

avtorjevemu povelju, naj se „Tekma“ smatra za tragedijo častihlepnosti. Vendar si občinstvo gotovo niti od pesnika samega ne bo dalo dopovedati, naj v „Tekmi“ ne išče boja med „mladimi“ in „starimi“; ker je ta boj resnični in edini predmet drame, boj med „starimi“ in „mladimi“ vobče, kakor se odigrava križemsvet, tudi na ozkem slovenskem ozemlju, dan na dan v tisočerihih pestrih varijantah. Lesovin izlaja nad „nadobudnega“ Daneja tisto staro, za „mlade“ tako sladko pesem: „Da. Mladi ste še. In zato mislite, da morate biti ponižni. Da ste ponižni. Pa ste ponižni samo na videz. V srcu čutite moč prav zato, ker ste mladi. Ponižni niste, ampak ponosni ste. In prevzetnost se tudi že giblje v vas. To je vselej tako. — Molčite! — Jaz pa sem star. Je-li, zato sem že izčrpal svoje moči, telesne in duševne? O, pojdite mi s svojo hvaležnostjo! To je hinavstvo. Hinavstvo je. Morda se ga niti še ne zavedate. In jaz — čemu bi tudi jaz uganjal hinavstvo? Da, mladi mož — resnično se čutim ponižanega vpricho vas. Doli s krinko! Vi ste meni posebljena mladost — vi ste zastopnik tiste odurne množice, ki hoče preko naših mrtvih teles do cilja“. (Str. 27).

S „Tekmo“ je slovenska književnost obogatela za eno tistih maloštevilnih, objektivno umetniških del, ki nekaj zaležejo in spravijo mladega poročevalca v prijetno zadrego, da ne ve, kako bi zadosti spoštljivo poročal. Jezik je gladek, jednat, izčiščen, dialog spreten in živahen, razporejevalna in razvojna tehnika vzorna, značaj oštro, temperamentno očrtani, scenične opazke točne, dikcija naravna, presekana, polna kratkih stavkov, učinkovitih ^{mesajet do trisainšestdeset} anakolotov, kakor jih zahteva pozornica. „Tekma“ je zopet enkrat eklatantno izpodbila ono ne popolnoma neosnovano, bridko spoznanje, da se slovenskemu pisatelju na odru le prerado spodrsne.

Pastuškin.

Ilustrovani narodni koledar za leto 1914. Uredil Janko Lešničar. Leto XXV. Lastnina, zaloga in tisk Zvezne tiskarne v Celju. 8°. 143 str. + Oglasi Broš. 1 K.

Vsebina in oprema zaostajata za prejšnjimi letniki; posebno občutno je pomanjkanje izvirne beletrije. Prevoda iz Vazova („Črni junak“) in Potapenka („Sramovala sta se“) bi lahko bila boljša; iz klasičnega romana Selme Lagerlöf „Gösta Berling“ nam je podal M. V. Brezovnik skromen odlomek. — Pohorski razpravlja o razmerju slovenske inteligence do katoliške vere in njenih predstaviteljih ter skuša pojasniti vzroke prepada med obema. — Dr. Fr. Hešič je objavil avtobiografijo našega rojaka Bož. Štifterja. Med razne zanimivosti je zašlo tudi dovolj gostobesednosti. Črtica bi pridobila, ako bi ji bil izdajatelj obrusil še ostale grče Štifterjeve slovenščine in jo izpopolnil glede literarnega delovanja našega marljivega publicista. — „Kratek pregled zgodovine srbskega in bolgarskega naroda“ (120—132) ima namen „podati neko ogrodje za poljudna predavanja o Jugoslovanstvu“. Obseg je mnogo preskromen, da bi razprava mogla doseči svoj namen; pa tudi marsikatera trditev v prvih poglavjih utegne naleteti na odpor pri temeljitejših poznavateljih jugoslovanske zgodovine.

— in —

Slovenski sokolski koledar za l. 1914. Uredil dr. Gv. Sajovic. IX. letnik. Izdal in založil Vaditeljski zbor Sokola v Kranju. 1914. M. 8°. 154 str. + Oglasi Cena 1 K.

Vestno sestavljen koledar nam nudi popolno sliko našega sokolstva v minolem letu. Strokovni del prinaša razne aktualne članke priznanih pisateljev na tem polju, g. urednik pa je pregledno sestavil obširni statistični del, ki daje knjižici trajno vrednost.